

Parchégg'

Däl vòlt am câpita ed pasèr pr al stradân ch'al vâ a Bâurg Panighèl (via Gandhi) in chi dé ch'ai é la partîda dal Bulaggna: ai é däl mâchin dapartótt, pr infèn con dâu rôd in vatta al spartitrâfic e int âl rotatòri. L é un quèl priglâus, sia par chi parcaggia, sia par quî ch'i pâsen par d lé e che al inpruvîs i s trôven dnanz una mâchina in manôvra. Tótt quasst al vén tolerè dai pulisãmàn, parché s'i avèssen da fèr la mûlta a tótti cäl zintunèra ed mâchin, ai scupiarèv la rivoluziân.

Se però, int un dé ch'an i séppa brîsa la partîda, un zitadèn al s atintèss a parchegèr in cal môd che lé, ecco ch'ai arivarèv al *câr atrézza* purtèri vî la mâchina (90 éuri pr avairla indrî...) o, int al miâur di chès, una bèla mûlta in vatta al parabrîs.

Êla giôssta srèr un òc', anzi, tótt e dû, solamânt parché a sgarèr i én in dimónndi e invèzi dèr adòs al *singolo cittadino in contravvenzione*?

Un èter chès. Andèr al bdèl al n é brîsa un sguigiòl: ed solit as i vâ parché as in ha ed bisâgnn, opûr par truvèr un amîg ricoverè o, pîz ancâura, pr un trasport. Se ón pò l ha la nezesitè d asèsser un parânt durânt al dé, sta fazannda la dvânta anc una spaisa brîsa da pôc, parché intâuren al Sbdèl Mazâur, mo anc al sant'Âursla, al Rizòl o al Malpighi ai è sâul di parchégg' a pagamânt. Mètter insâmm una sóppa d òt o dîs éuri al dé l é ròba da rédder!

Só al Belâria, invèzi, al parcâgg' l é a grètis (almânc fèn adès...), e quassta l'é una dimustraziân ed ziviltè ch'la fâ unâur al vèc' sbdèl creè dal marcais Pizèrdi. Però... ai é un però, ch'l é rapresèntè dal câr atrézz che, cunpâgn a un còndor, al gîra, al gîra farmândes sâul par controlèr i cuntraségnn e, s'al câta una mâchina parchegè int un sît risarvè ai dipendènt, l'é fâta: nuvanta éuri...

Sta stòria di parchégg' e di câr atrézz la m sà un pôc ed strinadézz, parché ala fèn d incòsa l esigiânza ed mantgnîr sâmbriâl strè l'é dvintè un bèl afèri par zertón (quî di câr atrézz), ch'i han di câmion in gîr dala matèrna ala sîra solamânt par purtèr vî

âl mâchin zâ ed raigla. Un'últma oservaziân: mo in vatta a sti câr an i vlèva anc la presânza d un *agente della Polizia Municipale*? In duv êl andè a finîr? Fòrsi a sèder int un ufèzzi, cum l'é par la mazâur pèrt di pulisãmàn?

La Traturî dla Paisa a Curdgèla la tâurna a nâser!

Ôgni tant una bèla nutèzzia! Tiziàn Tasinèri l é un nòstr amîg, ch'l ha dezîs ed rilevèr l'antîga Traturî dla Paisa a Curdgèla (*Trattoria della Pesa, via Corticella 268*), con l'intenziân ed fèrla turnèr *agli antichi fasti*. A dégg quasst parché cla traturî che lé par pió ed zânt ân l'é stè famâusa par la bôna cusénna stietamânt bulgnaisa e la sô clientèla l'èra rapresèntè dai munèrdal Mulén Poeti, ch'l andèva con l'âcua dal Navèlli e che pò al dvintè al pastifèzzi ed Curdgèla, mo anc i bruzâi, i barcarû e pò dâpp i camionéssta: tótt zânt con di aptît gajèrd e gran bevûr.

Adès, cla vècia traturî un pôc zâ ed man, situè int al mèz ed Curdgèla vècia, ch'la cunfénna con la ferovî, cla Curdgèla che Zaiser Malservisi e sô mujêr Franzassca Ciampi i han cantè e cuntè, la tâurna a avrîr âl sâu pôrt par fèr arnâser una tradiziân antîga.

Sâbet 13 ed mèrz, al sí dla sîra ai srà l'inauguraziân e al srà un bèl mumânt, parché in mèz a una móccia d inprais ch'âl sèren butaiga, savair che ai n é ónna che invèzi l'avèrra l é un quèl ch'al fâ bân sperèr. A Curdgèla, a pûc pâs dal Navèlli.

Al fularén Al viâz ed Cêlso

Ai èra una vòlta un gran sienziè ed nómme Cêlso Pânsité che, dâpp avair inventè un mèssil putintèssum, al s fé sparèr in vatta a un pianaid par d là dal sâul. Arivè ch'al fó, al mandé a dîr a quî dla Tèra ch'l avèva dezîs d an turnèr pió indrî parché cal sît che là ai piàsèva tròp.

Cus'avèvel mò catè ste sienziè in cal pianaid? Par prèmma còsa l avèva véstt un sô colèga inventâur, ed nómme Mazucân Brevàtt, ch'l èra canpè dâu mélla ân e adès i al tgnèven dânter a un giazarén pr arciamèrel al mândnd pasè méll sècol. Stu-què, quand l éra

anc un fangiàtt, l avèva inventè la mâchina par fèr i èrc-in-zîl, ch'l andèva in muvimânt con dl'âcua e dal savân, mo invèzi däl bâll ai saltèva fòra di èrc-in-zîl ed tótti âl fâta ch'i s psèven dstânder da un cô al èter dal zîl e i vgnèven adruvè anc pr atachèri la bughè da asughèr. Pò, quand Mazucân l andé al esîl, zügând con dû bastunzén l inventè un trâpen par fèr i bûs int l'âcua. St'invenziân la piàsè da mât ai pscadûr, ch'i l'adruvèven par pasèrs al tänp quand al pass an magnèva brîsa.

L arivè pò int âl scòl bâsi e lé l inventè un mucian ed quî, còmm la mâchina par fèr âl ghèttel al pair madûri, una pgnâta par frèzzer al giâz, una balanza par psèr âl nóvvel, un telèfon par bacajèr coi sâs e i giarabén, un martèl sunadâur che in st mânter ch'al piantèva i ciud al sunèva dla mùsica stupannda, etecètera.

Pò Mazucân al véns grand e dscârrer ed tótti âl sâu invenziân la srèv tròpa lóna. Bastarà arcurdèr la pió famâusa: la mâchina par dîr âl busî ch'la funziunèva coi getón. Con un getân as psèva ascoltèr quatòrg' mélla busî, parché sta mâchina l'avèva un serbatòl con tótti âl busî dal mândnd: qualli ch'âli èren bèle stè détti, qualli che la zânt i èren drî a pinsèr in cal mumânt, e tótti qualli ch'âl s srènn psó inventèr d'ed lé a andèr inanz.

Par ste mutîv, quand la mâchina l'avé fât sènter tótti âl busî, âli ufèl, âl luchènni, âl bâl, âl bóbbel, âl carsânt pusèbbili, la zânt i fónn tótt ublighè a dîr sânpèr gnint èter che la verité. E l é par ste mutîv che cal pianaid l é ciamè *Al pianaid Verité*.

Ècco parché l inventâur Cêlso Pânsité al vòls avanzèr là, sânzâ mâi pió turnèr in vatta ala nòstra Tèra duv l èra nèd. L avèva dezîs ed stèr d'asptèr ch'i tirèssen fòra dal giazarén al sô colèga Mazucân Brevàtt e ch'al psèss turnèr al mândnd. Al pinsèva: *a voi pròpi stèr da vâdder quanti ètri invenziân spetacolâusi ch'al srà bân ed fèr, cal fenòmen!* E stè pûr zèrt che al mutîv l éra pròpi quall che lé, parché anca ló an èra pió bân ed dîr una busî gnanc a zighèr in grèc.

Sigèn Livra

Al dragàtt rôsa

Tant e tant sècol fà, int un magnéffic bòsc pèn d àlber, usî e animèl d ògni fàta, ai stèva, con la sò famajja, un drèg cinén tòtt rôsa con däl mac' vairdi. Odío, al n èra brîsa tante cinén, parché i drèg dla sò spèzie i èren èlt pió di àlber dal bòsc e grûs cme i càmion d incû. Acsé al nòster dragàtt, anc s l èra dimónndi zâuven, l èra èlt e grôs pió d un bân.

A Dragutîn, (al s ciamèva acsé) ai piàsèva dimónndi ed còrrer int al bòsc, còrrer drî a chi èter animèl, mo sâul par zughèr, brîsa par magnèri a ló la chèren la i fèva schîv, mo invèzi ai piàsèva pròpi tant àl fói di àlber, i frût ed tòtti àl fàta che, a chi ténp là, i carsèven ed sò pà in vatta ai àlber, l'èrba ch'al biasèva con gran gósst e d invèren, quand an i èra gnínt èter, as cuntintèva däl fói sacchi.

Chi èter animèl, però, quand i al vdèven, i scapèven ed càursa parché i avèven pòra ed ló ch'l èra grand e grôs e, par zónta, quand dâpp a una càursa ai vgnèva al fiè grôs, o dâpp magnè ai scapèva un rótt, dala sò bâcca ai vgnèva fòra däl sfiamarè ch'i ardušèven in zànnder tòtt quall che ai èra lé d atâuren. Acsé Dragutîn al n avèva inción ch'al zughéss sîg e spass, quand al sintèva àl vâus alîgri di èter animèl dal bòsc, ló al s ardupèva dânter una quelca cavèrna a zighèr e a lamintères:

- *Parché inción vól zughèr con mé? La n é megga cåulpa mí se dala mí bâcca ai vén fòra däl fiâm!*

E al se sfughèva a supìer al sò fûg cånter la ròcia dla cavèrna: lé an fèva inción dân. Anc i ragazû i scapèven quand i al vdèven e ló l èra sänper pió dsprè. Parfèn a cà sò, int la cavèrna in dóvv al vivèva con la sò famajja, al n avèva brîsa pès parché i sù genitûr i bravèven, sâuratótt sò pèder, un drèg enòrum, tòtt culâur marân con däl gran mac' naigri.

- *T î pròpi un mamalócc d un bân da gnínt, fiól mí – ai gèva – t aréss da èser urgugliâus d èser un drèg grand e fòrt ch'al spûda däl fiâm! Inción èter animèl al pôl cazèret la pèga!*

- *Sé, mo an i é inción ch'al vójja zughèr con mé, gnanc i ragazû - al zigajèva Dragutîn.*

- *Méi acsé! S'i han pòra ed té, al vól dîr ch'i t rispèten!*

Mo al dragàtt al n èra brîsa tròp par-

suès da cäl paròl e, vésst che a cà al n èra brîsa capé, l andèva fòra pr andèr int un'ètra cavèrna lé atais. Acsé un dé, in st mânter che sò pèder, par sfughèr la fótta ch'al pruvèva pr avair un fiól acsé divèrs da ló, al trèva zâ con di gran cûlp ed cò tòtt i pió grûs àlber dal bòsc, Dragutîn, ancâura una vólta, al s ardupé int una cavèrna, prinzipiând a lamintères. Dâpp un poc al sintè una vâus ch'ai gèva:

- *Adès bâsta! Šméttla ed zighèr e dî bân só cus'at suzèd.*

Al dragàtt ai vgné un cåulp parché al cardèva d èser da par ló, pò al s guardé d intâuren e, int al fânnd dla cavèrna al vésst un åurs grand e grôs ch'al le guardèva dimónndi scucè:

- *A m èra apanna indurmintè e té, con àl tâu zigari, t am è dsdè - al rujé l åurs.*

- *Am n in dspriès! – al zighé dsprè Dragutîn – mo a sân acsé sfurtunè! Pânsa che inción vól zughèr con mé parché a sân acsé grôs e pò, quand ai ho al fiè grôs o am scâpa un rutén, am vén däl fiâm fòra dala bâcca!*

- *E té t zig pr acsé pôc?*

- *Mo inción vól zughèrmîg, gnanc i ragazû!*

- *Adès stâm mò da sènter – al gé l åurs – Té t î un drèg e i drèg i spûden däl fiâm, an s pôl fèr gnínte, a sî fât acsé! T î té t è da dlîzer la manîra d adruvèr sta facultè. Par mé, té t la préss druvèr par fèr dal bân. E adès lâsum mò durmîr in pès, ch'ai arîva l invèren e mé ai ho d'andèr in letèrg.*

Dragutîn al vgné fòra dala cavèrna tòtt dscunsulè.

- *Cus arèl mâi vló dîr cal vèc' åurs? – al pinsé – Cum faròjja a fèr dal bân se quand am sèlta àl fiâm dala bâcca a brûs incôsa? - al scusé la tèsta e al s avié pr un sintîr int al bòsc.*

- *Brrrr, che fradd!* - al guardé al zîl e al vésst ch'ai caschèva däl farósscli bianchi, alzîri e zlé ch'ali inbianchèven l'èrba e i râm di àlber. La sò pèl, da rôsa, la s fèva râssa pr al fradd; al dragàtt al taché a zarchèr una cavèrna par métters a quèrt; al la truvé e dâpp ch'al fò dânter, al vésst ch'al n èra brîsa da par ló: socuânt òmen con i sù ragazû i guardèven tòtt spavintè, tarmând. Dragutîn ai guardé pulîd anca ló e al capé che chi òmen i n tarmèven brîsa sâul par la pòra, mo anc pr al fradd e i ragazû i zighèven, fòrsi anc par la fâm. Alâura al dragàtt

ai véns un'idè: al s arcurdé ed còmm i brûsèven bân i àlber quand ló ai tachèva fûg col sâu fiâm e che bèl caldén ch'i fèven; acsé al vgné fòra dala cavèrna, al zarché ón di àlber che sò pèder l avèva trè zâ con la cò e al le tiré dânter. Pò con àl zanp al cavé àl fói sacchi e, a cûlp ed cò, a in fé una móccia int un cantân:

- *A m i mâgn dâpp - al pinsé. Pò con un fiè ed fiâma al taché fûg ai râm dl àlber ch'i brusènn sóbbit e, in pôc tãnp, la cavèrna la dvinté bèla chèlda.*

I òmen i stèven firum int un cantân, mo i parèven pió interesè che spavintè e i ragazû i n zighèven pió. Dragutîn ai fé un saggn con la zanpa pr invidèri a vgnîr atais. I òmen i tulénn in brâz i ragazû còmm par prutèzri e i al guardénn perplès, ma pò, vdand che al drèg al n avèva dâli intenziãn catîvi, i tachénn a vgnîr sänper pió avсэн e, dâpp un pôc, i s miténn tòtt quant a sèder intâuren al fûg suridând. Ón al s livé in pí e l andé in fânnd ala cavèrna par tór quall ch'l avèva caziè cal dé, un animèl ch'l avèva bèle fât a pîz e al i n dé un pèz, prémma ai ragazû e pò a tòtt chi èter.

A ón di òmen ai casché al sò pèz int al fûg, e con un bastân, dâpp un pôc, al riusé a tirèrel fòra e, quand al pruvé ed magnèrel, al sinté che acsé còta la chèren l'èra dimónndi pió bôna. Alâura tòtt i fènn cunpâgn a ló e i s miténn a magnèr cuntént.

A Dragutîn ai piàsèva solamânt l'èrba e àl fói e an capèva brîsa còmm as pséss magnèr cla chèren, crûda o còta ch'la fòss, ma pò al capé che chi òmen i avèven fâm, i vlèven dèr da magnèr ai sù ragazû e, sicómm ch'i èren d invèren, an i èra brîsa dla frûta in vatta ai àlber e par magnèr i avèven sâul quall ch'i riusèven a ciapèr con i bastón. Acsé anca ló al s mité int al sò cantân a rušghèr àl fói sacchi dl àlber e tòtt quant i s magnénn la sò zanna al caldén in st mânter che là fòra i andèven d lóng a vgnîr zâ di blâc bianc. Ai ragazû al dragàtt adès an i fèva pió pòra: i i andénn atais e i i salténn adòs par zughèr insàmm a ló. Dragutîn l èra feliz! Adès sé ch'al capèva cus'l avéss vló dîr cal vèc' åurs! Da cal dé che lé, inción avé pió pòra ed Dragutîn, né òmen e né animèl, parché int al bòsc àl vâus i còrren in fûria e adès tòtt i al savèven che ló l èra un drèg bân, ch'a n vlèva

brîsa fêr dal mèl. Tótt i fêven la fila par zughèr con ló; solamânt quand ai scapèva un stranûd o un rutén, ló al fêva un saggn con la zanpa, tótt i s mitèven a quèrt e inción as bruševa. Dragufîn al carsé, al dvinté grand e gròs cunpâgna al sô papà e acsé fôrt che i animèl catív e vilàn i s tgnèven ala lèrga dal sô bòsc e ló l andé ed lóng a vlair bân a tótt e a prutèzer i animèl pió débbel, i òmen e sâuratótt i ragazû. Adès l'êra urgugliâus dla sô fôrza parché al capèva ch'l'êra óttil.

Infên ai ho anc un quel da cuntèr: un bèl dé Dragufîn, che adès tótt i ciamèven Dragùtt, l'incuntré una dragatta zelesténna con dâl mâc' zâli, al s inamuré, al la spusé e i miténn insâmm trî bî draghét: ón rôsa, ón zelèst e ón vaird, tótt e trî con âl mâc' zâli. A lâur Dragùtt ai insgné a druvèr la sô fôrza e âl fiâm pr'ajutèr i abitânt dal bòsc.

E acsé i canpénn par di sêcol felîz e cuntént.

la nôna Luisa

(Maria Luisa Giannasi)

Traduziân in dialâtt bulgnaiš dla Nôccia ed Casalâcc' (Anna Neri)

Tótt i mèrcuel

A mé am piàsèva dimónndi ed zughèr int al curtîl: mé, la Franchénna e Pirri, al cagnén dla sgnèra Ôlga, ai êren un terzâtt inseparâbil. La Franchénna l'êra la mî âmmbra: in dóvv a i êra mé la i êra anca lî; quall ch'a fêva mé al le vlèva fêr anca lî, mo dato ch'l'êra pió cénina, dâl vòlt an i riusèva brîsa... e alâura la s mitèva a zigajèr.

Tótt i mèrcuel, però, la mî mamà la vlèva andèr a truvèr sô surèla ch'la stèva in zânter, in Stra Stèven, e anca mé ai êra cuntânta d andèr dala zía. Par la Franchénna al mèrcuel l'êra un dé naigher; par mé invêzi l'êra una maravajja. Avèven da tôr al tranvâi pr arivèr in piâza e pò, a pî, arivèven in Stra Stèven.

La zía, ch'l'avèva pèrs incôsa int l'ûltum bunbardamânt ed Bulaggna, la stèva int un palâz antîg in co-abitaziân e né a lî né a mî cusénna ai piàsèva ed stèr lé, mo a mé cal palâz l'um parèva belèssum.

Tótt i mèrcuel dâpp mezdé mé e la mamà, quand arivèven só l'purtân dal nómmer tragg', a truvèven al sgnèr Enéa ch'l'êra sänper lé a fèr la guèrdia

e apanna ch'l'um vdèva al gèva:

- *Oh, vè! c'è la bimbimbimbina!* - e sóbbit dâpp ai saltèva fòra sô mujèr ch'la m tulèva par man e la m dmandèva:

- *Anna! Hai visto la torre?*

Andèven só pr al scalân maestâus e da una zèrta fnèstra la m fèva vâdder la târr lóngâ, còmm se mé, ch'a vgnèva dal Pântlóng, an l'avèss mâi véستا. Dâpp socuânt mèrcuel la târr di Ašnî la n avèva pió segrèt par mé, mo tótti âl vòlt che la sgnèra Gentilini la m dmandèva s'avèss véstt la târr, mé ai andèva drî par guardèr con la sòlita maravajja quant l'êra granda e quant l'êra bèla. I êren una còpia sänza fiû, tante gentîl e afetuûs, e quand a i purté i cunfèt dla Prémma Comegnàn i m avèven preparè un regalén: una madunénna col fangén, che mé a téggn ancâura atais al mí lèt e a m la tîr drî quand a stâg fòra d'in cà piò d una nôt.

A guèrd cla fazténna dâulza e a pânš:

- *Oh, vè! c'è la bimbimbimbina!*

la Nôccia ed Casalâcc'

Parsunâg' bulgnîš

Al Pèpa dal sèlt int al lunèri (*)

Sèt i én stè i Pèpa néd a Bulâggna o da famajja bulgnaiša. Quall che nuèter a l'arcurdân fòrsi de pió ed tótt l'ê Bandâtt di quatôrg', al Cardinèl Pròsper Lanbartén, ch'al dé al spónt a una famâusa cumèdia d Alfredo Testoni. Mo ai é un èter Pèpa ch'a prénn bân arcurdèr: Ûgo Bâncunpâgn, osia Gregòri di tragg', ch'l'ha lighè al sô nóm al trasfurmaziân dl antîg lunèri in quall mudèren. L'êra vgnó da una famajja nòbil: sô pèder, Cristòfor, l'avèva tiré só un bèl palâz in cla strè che adès la s ciâma ví dal Mânt, pròpi un palâz da pèpa, la gèva la zânt. E gnanc a fèrel apòsta Ûgo, gran studi-

âus e conpetânt int âl lazz, mo che in zóventó al n'êra brîsa stè un santucén, al s'dezidè al'etè ed 56 ân ed cminzipièr la carîra da prît. Al fò acsé brèv e âbil da arivèr, dal 1572, a èser elèt Pèpa con al nóm ed Gregòri di tragg'.

Sebân an fòss pió tant zâuven, Gregòri al fò un Pèpa dimónndi enèrgic e atív: con ló la Cîsa la fé un bèl sèlt in avanti. Al fundé una fèggna ed culèg' par fèr arivèr a Râmma di studiûs catòlic d'ògni pèrt, al fé tirèr só dâl nôvi cîs, dâl funtèn, bî palâz e cunvènt; al dé pò un còcc' fôrt pr aruvèr l'organizaziân di misionèri cristiàn in tótt al mând. Mo al fât che de pió l'ê arcurdè ed ste Pèpa (i bulgnîš pr unurèl i fènn méttèr una só stâtua ed brännz in vatta ala pôrta dal Palâz dla Cmórina) l'ê stè quall d'avair mudè al vèc' lunèri in quall mudèren. Ai sù ténp l'êra ancâura adruvè l'antîg lunèri ciamè "giugliân", parché al fò fât da Gióllo Zaiser dal 46 prémma ed Crésst. Ste lunèri al tgnèva cânt, secânnd âl cgnusânz di astrònom d'alâura, di gîr dal sâul d'intâuren ala tèra, ch'i durèven 365 dé int un ân, pió un scanplózz d'un quèrt ed dé. In sta manîra, pr andèr in pèra, ògni quâtr an a s'azuntèva al lunèri un dé intîr. Però ste cânt l'êra stè sbagliè d'un plén d'òng' minûd siché dâncâ, con al pasèr di sêcol, ai ténp ed Gregòri ai êra dîš dé ed difarânza in manc stra la dèta dal lunèri e al tãnp astronòmic. Par vgnîr ed cò ed ste incâli al Pèpa, dâpp'avair sintó i parîr ed famûš astronòmic, dal 1582 al decreté che, arivè ai quâter d'utâbber, a s' saltéss sóbbit ai quénng', e che a se dscanzléss un zèrt nómmer d'ân bisèst, in môd ed parzèr i cònt. La rifâurma gregorienâ la fò bân azetè dal mând catòlic, mo l'andèva strécca da còl a zèrt sienziè ch'i cunsiderèven esagerè la pgnularî dal Pèpa int al fèr al nôv cuntâgg' dal tãnp. Ai fò anc di fât curiûs còmm âl lâgn ed quí ch'i avèven bèle stanpè i lunèri con al vèc' sistèma e ai tuchè ed bucèri int al rôsse; âl pretais di sèrúv e di lavuradûr di canp ch'i vlèven èser paghè dai padrón anc pr i dîš dé dscanzlè; âl furbarî ed zèrt pufarû ch'i n vlèven brîsa paghèr i póff scadó in chi dé che lé, dai quâter e quénng' d'utâbber dal 1582, ch'i n'én mâi stè.

Silvano Rocca

(*) Ste pèpa, a l avî bèle capé, l é quall ch'ai é la sò stâtua in vatta al purtân ed Palâz. Se *la bronzea effige* l'é ancâura lé, al mèrit l é di bulgnîs d una vòlta, che, quand ai arivé Napoleân coi sù franzîs dal 1796, i ténzen trasfurmèr Gregòri in... San Ptronì, e quasst pr evitèr ch'i dsfessen la sò stâtua par fèr di canón! In che mòd? Mitandi in cò al capèl e in man al bastân *pastorale* da vâsscuv e pò azuntandi una bèla scrétta che, tant pr èser cèr, la gèva: "DIVUS PETRONIUS PROTECTOR ET PATER".

Una vòlta andè vî i franzîs, vî anc capèl e bastân, ch'i s pòlen anc vâdder int una sèla dal Museo Civico Medievale. Acisé Ptronì al turné a èser Gregòri, al pèpa ch'al dscurté al lunèri...

Riasuntén só la "Teorî dl'Evoluziân" ed Dârvin (*Parché nuèter a dscurân e äi sémmi nâ?*)

Dârvin l'êra un sienziè inglâis dl Oztânt ch'al pinsé ed maravièr tòtt quant i studiûs dal sò tânp strulgând la Teorî dl'Evoluziân, ch'la gèva che tòtt nuèter a sän derivè dai simiön dla furèsta. La sò l'é stè pròpi una rivoluziân ed pinsîr, parché ló l'êra l'ónnic a pinsèr la acsé. L'idè d'èser cambiè pian pianén e d'èser parént ala luntèna con di simiön la fó pròpi un quèl terébbil da mandèr zâ e i sapientón ed cal tânp i sgargnazèven una móccia e i fèven spalatta al pòver Dârvin. Defâti, durânt una conferânza, un profesâur al dmandé a un evoluzionéssta ardimentâus:

- *Mo ló, èl parânt di simiön dala pèrt*

ed sò mèder o da qualla ed sò pèder?
Pòver evoluzionéssta. Totavî, pianén pianén, quèsi tòtt i prinziipienn a vâdder al mânn d'una 'ètra prospetîva e, quand d'ù american (*Watson e Crick*) dal 1953 i dscurévnn al DNA, la fó tòtta un'ètra stòria. Al nòster còdiz genètic, defâti, l'é la pròva che un qualinén microscòpic, dânter ed nuèter, l'é responsâbil dal nòster pusébbil cambiämânt. Par fèr la cûrta, la Teorî dl'Evoluziân la gèvaacsé:

- *Int un dèt sît, ognón l'ha da adatères par psair vîver.*

Se un quelcòn al nâs con una quèlca bôna qualitè par dvintèr pió rubóssst o pió bèl par cal sît che lé, alâura lu-lé (o li-lé) l'ha pió pusibilitè d'avanzèr vîv e d'avair dimónndi fiû e d'atrasmètter la qualitè bôna ala famajja. Pròpi acsé. Pr'ónna o dâu cambiâziân bônî dal nòster DNA, nuèter a sän cambiè in méi e, un puctén ala vòlta, avân tachè a andèrsó i pî, a dscurrer e a fèr tòtt chi quí da òmene brîsa da simiön. Mé, pròpi, ai ho fâid che l'evoluziân la pòsa ajutères a dvintèr miûr e pió inteligènt, in manîra ed capîr che nuèter a sän tòtt fradî e surèl e che anc äi bîsti äli han di sentiment e un DNA cunpâgna al nòster. E pó, se al Pedretèren l'é là só, méi.

Mé a spèr pròpi ch'al séppa lé in zil a guardèr nuèter ch'a cambiân in méi pian pianén.

L'é una quistiân ed miglièrd d'ân, mo sperân pûr in bän.

Marèinna Bòsi

"Andè bän int al canèl 2010"

Anc se l'aministrazziân comunèl l'é andè a tarsâc, *con conseguente grande incertezza sui programmi estivi*, nuèter dl'Asociâziân Culturèl "*Il Ponte della Bionda*" avân deziis ed tirèr d'lóng par la nòstra strè. Quasst al vòl dir ch'avân bèle tachè a mètter insämm al calendèri däl nòstri sîr int l'*Arena del Navile*, cminziapiänd da **sâbet 19 ed zógg**n con la oramâi tradizionèl Fèsta dal Pânt dla Biânnda, par finîr **sâbet 17 ed ló**i.

Se al tânp al s dà una man, ai srà di spetâcuel tòtti äi sîr, con di gran artéssta nûv ch'i han dè la sò adesiân. E pó ai srà äi carsintènni, pénni o vûdi, al frizân, la brazadèla da tucèr int al vén, i zlé... insâmma: tòtti äi bônî còs dla nòstra cultûra "cûl pr âria", pardòn, *culinaria*.

Quèsi un mais ed lavurîr par tòtta la nòstra scuèdra, che oramâi l'é sùper colaudè e che anc adès, con la bròtta stasân, l'é drî a sgubèr in mèz al sói.

La siânza di nûster vic'

Pavîra (*Carex muricata*) – carice, pianta di palude colle cui foglie s'impagliano sedie e si vestono fiaschi. (*Scirpus lacustris*) – volgarmente scirpo o giunco de' seggiolaj, bido, biodolo, ecc., la pianta di palude adoperata specialmente per impagliare sedie.

Pavîra da stûr o **da spòrt** (*Typha latifolia*) – volgarmente stiancia, sala, mazza sorda, detta altresì nel bolognese *salamén d vâl* per la forma della sua panocchia.

Pavirân o **pavirân d vâl** (*Glyceria spectabilis*) – gramignone di palude, volgarmente nelle nostre valli. È assai appetito dai cavalli, che si arrischiano nell'acqua per mangiarlo.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biânnda nómmer 91

Mais ed mèrz dal 2010

Diretâur iresponsâbil e limušnîr:

Fausto Carpani

Dsègnn uriginèl:

Lupâmbbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén d Sèra**

Strulgân eletrònica: **Âmos Lèli**

Spediziân: par pòsta, purtròp.

Abunamént par pòsta: almànc 20 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto.carpani@alice.it

Tòtt i scrètt in dóvv an i é brîsa indichè l'autâur i én ed Fausto Carpani.

Al dizionèri ed riferimânt par cäl paròl ch'äli én difèzzil da capîr l'é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÂN

ITAGLIÂN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.bulgnaish.com

www.clubdiapason.org

www.lafamigliabolognese.it

www.marcopoli.it

- Carpani e i sù amîg -
- Le conferenze storiche di Marco Poli -
- La Compagnia del Ponte della Bionda -

MARZO

Giovedì 18 Ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): pomeriggio dialettale con Fausto Carpani e con la partecipazione di poeti e rimatori. Ingresso libero.
Venerdì 19 ore 21	Teatro Lazzari di Monterenzio: la Compagnia del Ponte della Bionda in: “ Da vîc’ cum la mitagña? ”, commedia in due atti di R. Nanni e F. Carpani, regia di Cristina Testoni . Serata in favore dell’Istituto Ramazzini.
Giovedì 25 Ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): “1860: Bologna diventa monarchica”. Conferenza di Marco Poli.
Sabato 27 Ore 18	Libreria Feltrinelli presso Shopville Gran Reno di Casalecchio: Fausto Carpani, Luigi Lepri e Claudio Bolognini presentano i libri “L’almanacco dei cinni” e “Al sgnèr Pirén 2000”

APRILE

Sabato 17 Ore 21	Centro Sociale Croce Coperta (via Papini 28): la Compagnia del Ponte della Bionda in: “ Da vîc’ cum la mitagña? ”, commedia in due atti di R. Nanni e F. Carpani, regia di Cristina Testoni.
Giovedì 22 Ore 21	Sala ARCI Paradiso di San Lazzaro (via Bellaria): serata in favore dell’Istituto Ramazzini con la partecipazione del coro “i Bruschi” e di Fausto Carpani, Gigén Lîvra, Ruggero Passarini, Sisén, Antonio Stragapede.

MAGGIO

Venerdì 14 Ore 21	Presso il Centro Sociale Pescarola (via Zanardi 228/a): “Carpani e i sù amîg”
Sabato 29 Ore 21	Alla “Festa delle Spighe” delle Budrie di San Bartolo (San Giovanni in Persiceto): “Carpani e i sù amîg”

